

STASZIC

KURIER

VER 2022

Niedziela, 6 marca

Sofia Tomilov

Hej, jestem 17 letnią Ukrainką.

Od początku wojny prowadzę dziennik. To jest właśnie wpis z 6 marca.

Pierwszą wiadomością, którą zobaczyłam, było oznajmienie prezydenta Zeleńskiego, że Rosjanie mogą zbombardować Odessę. Natychmiast napisałam do cioci, a ona na to, że: „No cóż, to pójdę do piwnicy i położę poduszki pod oknami”.

Alarm przeciwlotniczy. Słyszę, że coś się dzieje na ulicy. Staram się nie zwracać na to uwagi.

Dowiedziałam się, że Rosjanie bombardują lotnisko wojskowe pod Winnicą, gdzie mieszkają moi dziadkowie. Od razu zadzwoniłam, a oni powiedzieli, że było głośno i musieli zejść do piwnicy, ale generalnie jest ok i już się przyzwyczaili, bo Rosjanie strzelają niezbyt celnie i nie trafiają.

Cywile, którzy chcieli się ewakuować, zostali ostrzelani w Irpieniu. Wieczorem przeczytałam, że w tym tłumie byli moi koledzy, a wśród zabitych rodzice przyjaciółki. Zaledwie trzy dni temu dwie moje znajome opuściły Irpin, jedna z nich bez rodziców z 4-letnim bratem. Dziś przekroczyli granicę i to będzie ich pierwsza niespędzona w piwnicy, bezpieczna noc od 11 dni.

Alarm przeciwlotniczy. Tym razem przebiegł spokojniej.

Rosyjskie samoloty latają nad Czerkasami i zrzuciły kilka rakiet. Mam tam babcię. Napisałam do niej, spytałam jak się czuje, a ona odpisała "ok". Nie wiem, co oznacza w tej sytuacji „ok”, ale dobrze, że żyje.

Wybuch zniszczył magazyn ropy w Wasilkowie na obrzeżach Kijowa. To kilkadziesiąt metrów od bloku mojej cioci Svety i wujka Sashy. Mama zadzwoniła do nich. Ciocia odebrała (ulga) i powiedziała spokojnym głosem, że było głośno i przerażająco, ale już jest lepiej. I na dowód tego, że jest lepiej, pokazała przez kamerkę, jak się pali ten magazyn ropy. Z jej 17 piętra dobrze widać wybuch i pożar.

Wujka Sashy nie było w domu - on właśnie miał dyżur w Obronie terytorialnej. Nie ma dobrego hełmu, zrzucimy się, kupimy i mu przywieziemy, kamizelkę kuloodporną już dostał.

Alarm przeciwlotniczy. To chyba nie ostatni na dziś. Spędzę noc w metrze. Tęsknie za jeżdżeniem nim, teraz działa tylko jako schron dla mnie, mojej rodziny, przyjaciół i tysięcy innych kijowian.

6 marca minął i wszyscy moi najbliżsi dzisiaj przeżyli.

Jak już pewnie zdążyliście się zorientować, nie jest to zwyczajny numer wiosenny. Głównie dlatego, że czasy, w których żyjemy, też nie są zwyczajne. W złym znaczeniu. Nie mogliśmy, jako Redakcja, udawać, że za naszą wschodnią granicą nic się nie dzieje i jak zawsze pisać o literaturze, muzyce, psychologii. Ten numer wiosenny jest naszym wyrazem wsparcia dla Ukrainek i Ukraińców. Wiemy, że nie jest to wiele. Ale przynajmniej tyle możemy zrobić w ramach prowadzenia Staszic Kuriera. Bo poza szkołą można przecież pomagać na bardzo wiele różnych sposobów. Gorąco Was do tego zachęcamy.

Nie będę niepotrzebnie przedłużał tego wstępu. Odsyłam Was do artykułów. Mam nadzieję, że dzięki nim uda Wam się lepiej poznać i zrozumieć niezwykły kraj jakim jest Ukraina.

Janek Brzezowski
Redaktor naczelny

NIEDZIELA, 6 MARCA.....	2
HISTORIA UKRAINY W PIGUŁCE.....	3
UKRAINA W CZORAJ I DZIŚ.....	8

REDAKTOR NACZELNY.....	Janek Brzezowski
SKŁAD.....	Wiktoria Foryś
KOREKTA.....	Janek Brzezowski
KONSULTACJE.....	Pan Profesor Kamil Domaradzki
ILUSTRACJE.....	Matylda Jaźwiec, Archiwum własne „Kuriera”
ZDJĘCIE NA OKŁADCE	Khrystyna Kulakovska

Zapraszamy do dołączenia do redakcji!

Historia Ukrainy w pigułce

Oliwia Sąsiadek

Ukraina jest jednym z państw Europy Wschodniej, wywodzącym się od plemion słowiańskich zamieszkujących w VI w. tereny od Morza Bałtyckiego aż po Morze Czarne. Co ciekawe, zjednoczenie plemienia, od którego swój początek wywodzą dzisiejsi Ukraińcy, dokonali szwedzcy wikingowie, zwani również Waregami. W nieznanym bliżej okolicznościach jednemu z wodzów wikingów, Rurykowi, udało w 862 r. opanować Nowogród Wielki, który był ważnym ośrodkiem handlowym północnej Rusi. Jego następca Oleg wyparł z Kijowa ok. 880 r. inną drużynę Waregów i połączywszy Kijów z Nowogrodem, stworzył podstawy do zjednoczenia ziem ruskich. W ten sposób wieki IX i X były okresem kształtowania się państwa wschodnich Słowian, zwanego Rusią Kijowską. Jednoczenie ziem ruskich wokół Kijowa zakończył książę Włodzimierz Wielki (978–1015 r.). Kontakty z cesarstwem bizantyńskim zdecydowały o przyjęciu przez księcia chrztu w 988 r. w obrządku wschodnim. Istnieje legenda mówiąca o brutalnym, masowym nawracaniu na chrześcijaństwo ludności Rusi Kijowskiej. Doprowadziło to do obalenia władcy przez jego syna, wspieranego przez księcia polskiego Bolesława Chrobrego. Rządy Świętopelka I Przekłętego trwały jedynie do 1019 r., kiedy to został pokonany i wypędzony przez młodszego brata, księcia Jarosława Mądrego. Po śmierci księcia Jarosława w 1054 r. doszło do rozbicia politycznego silnego państwa kijowskiego. Osłabienie państwa wykorzystali w XIII w. Mongołowie (Tatarzy) pod przywództwem Batu-chana, podporządkowując sobie większość terenów ruskich. W 1240 r. Mongołowie zdobyli i zniszczyli Kijów, który nie odzyskał już dawnego znaczenia gospodarczego i politycznego. Od końca XIII w. ekspansję na Rusi prowadziła Litwa. Proces ten łączył się z wyzwoleniem wielkich obszarów Rusi spod

jarzma tatarskiego i był przyjmowany przez społeczeństwo ruskie dość przychylnie, ponieważ litewscy namiestnicy oraz książęta zwykle przyjmowali ruski język i kulturę. Ziemie ruskie zostały więc uzależnione przez litewskich Jagiellonów. Mimo to ludność ruska zachowała swój indywidualny charakter.

W 1569 r. król Polski i wielki książę litewski Zygmunt II August (1548–1572 r.) wydał dekrety o przyłączeniu do Królestwa Polskiego ziem ruskich (m. in. województwa kijowskiego), które były wówczas peryferiami Wielkiego Księstwa Litewskiego. Pod koniec XVI w. Ukrainą nazywano dwa województwa Rzeczypospolitej Obojga Narodów – kijowskie i braclawskie. Od początku XVII w. na Ukrainie powstawały wielkie majątki ziemskie, należące do polskich magnatów.

W 1648 r. wybuchło na Ukrainie wielkie powstanie kozackie pod wodzą hetmana Bohdana Chmielnickiego. W konflikt ukraiński wchodziła Moskwa, która zdecydowała się przyłączyć kozacką Ukrainę do swojego państwa. W 1654 r. poselstwo moskiewskie zawarło w Perejasławiu ugodę z Chmielnickim i starszyzną kozacką. Kozacy uznali zwierzchność cara moskiewskiego. W 1658 r. został jednak zawarty przez Kozaków traktat w Hadziaczu, który określał warunki powrotu Ukrainy do Rzeczypospolitej. Traktat ten jest nazywany unią hadziacką, ponieważ miała powstać Rzeczpospolita trojga narodów. Ugoda ta nie została ostatecznie zrealizowana, a w 1667 r. Ukrainę podzielono między Polskę a Moskwę. Państwo moskiewskie uzyskało lewobrzeżną Ukrainę i Kijów. Podział ten przetrwał aż do drugiego rozbioru Rzeczypospolitej (1793 r.), kiedy to pod panowanie Rosji przeszły bogate obszary prawobrzeżnej Ukrainy.

W drugiej połowie XIX w. właściciele folwarków na Ukrainie, głównie Polacy, uzyskiwali wysokie plony zbóż, pszenicy, kukurydzy i buraków cukrowych. Sprzyjały temu dogodne warunki klimatyczne i wysoka jakość ziemi ornej. Około 1890 r. Ukraina, będąca częścią carskiej Rosji, stała się czołowym eksporterem produktów rolnych w skali globu.

Rusiński ruch narodowy, nazywany pod koniec XIX w. ukraińskim, rozwijał się wolno i formował się głównie we wschodniej części Galicji. Krzewicielami narodowej idei rusińskiej wśród tamtejszych chłopów byli przede wszystkim księża greckokatolicy, którzy zainicjowali „ukraińskie przedwiośnie”. Drugi, początkowo niezależny od Galicji, ukraiński ośrodek uformował się w Kijowie. Duże znaczenie dla przyszłości kultury rusińsko-ukraińskiej miała aktywność poetycka i malarska Tarasa Szewczenki (1814–1861 r.), który w swoich dziełach uwypuklał odrębne od rosyjskich i polskich tradycje ukraińskie oraz ruch kozacki. W drugiej połowie XIX w. w niektórych publikacjach uczonych Rusinów-Ukraińców podkreślano ciągłość dziejów Ukrainy, poczynając od Rusi Kijowskiej poprzez państwo hetmańskie Bohdana Chmielnickiego, aż po XIX wiek. Do lat 60. XIX w. zasięg oddziaływania nielicznych elit zadeklarowanych jako ukraińskie (rusińskie), tak w Galicji, jak i na Rusi (Ukrainie) był jednak skromny. Lud, który stanowili w większości analfabeci, nie był jeszcze gotowy do przyjęcia idei narodu ukraińskiego. Niemniej początki zostały uczynione, zbudowano fundamenty odrębnego języka i narodu. Rosjanie i Polacy nie traktowali jednak poważnie deklaracji rusińskich-ukraińskich elit. Rosjanie uważali, że rusińskojęzyczni należą do narodu rosyjskiego, a Polacy twierdzili, że do polskiego.

W wyniku I wojny światowej i rosyjskich rewolucji (1917 r.) zaczęły powstawać w Europie Wschodniej nowe państwa. W marcu 1917 r. powstała w Kijowie ukraińska Centralna Rada. Już wtedy na fali ruchu narodowego zaczęły tworzyć się zalążki państwa ukraińskiego – organizowano armię i administrację. Coraz

większą rolę odgrywali także bolszewicy, którzy po rewolucji październikowej zaczęli zmierzać do podporządkowania sobie Ukrainy. 20 listopada 1917 r. Centralna Rada ogłosiła niepodległość Ukraińskiej Republiki Ludowej (URL), która została uznana przez Niemcy i Austro-Węgry. Po klęsce państw centralnych w Wielkiej Wojnie Ukrainę ogarnęła wyniszczająca wojna domowa, w której obok agresji bolszewickiej doszły starcia w Galicji Wschodniej z powstającym państwem polskim. Na początku listopada 1918 r. rozpoczęły się we Lwowie walki polsko-ukraińskie. Na terenie Galicji Wschodniej powołano Zachodnioukraińską Republikę Ludową, która została jednak wiosną 1919 r. unicestwiona w toczących się walkach polsko-ukraińskich. W kwietniu 1920 r. Józef Piłsudski zawarł sojusz przeciwko bolszewikom z atamanem Semenem Petlurą. Strona polska uznała rząd Ukraińskiej Republiki Ludowej i prawo Ukraińców do niepodległości. Petlura miał otrzymać od Polski pomoc militarną, niezbędną do wyparcia wojsk bolszewickich z ziem ukraińskich. Pod koniec kwietnia 1920 r. rozpoczęła się, wspierana przez oddziały ukraińskie, polska ofensywa, w wyniku której armia polska zajęła bez walki Kijów. Silne kontruderzenie bolszewickiej Armii Czerwonej zmusiło Polaków do odwrotu. Bolszewicy dotarli aż pod Warszawę...W ten sposób uprzemysłowiona i bogata rolniczo Ukraina, mimo podjętych prób utworzenia niepodległego państwa, pozostała częściowo w ramach II Rzeczypospolitej, a także poszerzającego się imperium bolszewickiego. 30 grudnia 1922 r. uchwalono w Moskwie utworzenie Związku Socjalistycznych Republik Radzieckich/Sowieckich (ZSRR/ZSRS), w skład którego weszły socjalistyczne republiki radzieckie, m. in. Ukraińska (USRR).

W 1929 r. władze radzieckie ze Stalinem na czele przystąpiły do realizacji pięcioletniego planu gospodarczego, którego celem była industrializacja i elektryfikacja państwa. Środki niezbędne do zrealizowania tego celu uzyskano przez kolektywizację rolnictwa, czyli kosztem

chłopa i wsi. Kolektywizacja spowodowała spadek produkcji rolnej i głód w wielu regionach ZSRR. Najtrudniejsze warunki były na sowieckiej Ukrainie, gdzie w wyniku głodu w latach 1932–1933 zmarło około 5–6 mln osób.

Po II wojnie światowej, w okresie zimnej wojny, Ukraina znalazła się ponownie w strefie wpływów ZSRR, jako Ukraińska Socjalistyczna Republika Radziecka. Warto wspomnieć, że w 1954 r. Rosyjska Federacyjna Socjalistyczna Republika Radziecka przekazała Półwysep Krymski Ukraińskiej SRR. Najpopularniejsza wersja głosi, że nastąpiło to z okazji trzechsetnej rocznicy ugody perejaślawskiej, która zjednoczyła, według radzieckiej interpretacji historii, Ukrainę z Rosją. Ukraina była najważniejszą i najludniejszą, poza Rosją, republiką ZSRR. Jej wschodnią (Donieck) i południową (Krym, Odessa) część zamieszkiwali w znacznej mierze Rosjanie oraz ludność rosyjskojęzyczna, którzy nie podzielali niepodległościowych aspiracji Ukraińców z zachodniej i środkowej Ukrainy. Dlatego wśród mieszkańców zachodniej części Ukrainy znalazł oparcie ukraiński ruch narodowy utworzony w 1989 r., opozycyjny wobec komunistów i ZSRR. 16 lipca 1990 r. Ukraina uczyniła ważny krok na drodze ku niepodległości, proklamując suwerenność, ale „w ramach federacji radzieckiej”. Wcześniej, 21 stycznia 1990 r. około 1 mln osób podało sobie ręce i utworzyło „żywy łańcuch”, długości 500 km, między Kijowem, Lwowem a Iwano-Frankowskiem. Latem 1991 r. Ukraina obrała kurs na niepodległość, mimo sprzeciwu radzieckiego przywódcy Michaiła Gorbaczowa, który potępił „ukraiński nacjonalizm”. Ukraiński scenariusz wolnościowy rozwijał się. 24 sierpnia 1991 r. Rada Najwyższa Ukrainy proklamowała niepodległość państwową, przez co rozumiano definitywne rozstanie się Ukrainy ze Związkiem Radzieckim. Jako pierwsza uznała to Polska.

W latach 90. XX w. i pierwszej dekadzie XXI w. Ukraina była bliższa raz orientacji zachodniej, a raz rosyjskiej. Stale balansowała między Moskwą, Unią Europejską a Stanami

Zjednoczonymi, świadoma zależności od rosyjskich surowców energetycznych. Ta niespójność polityki zewnętrznej wynikała z faktycznego podziału Ukrainy na prawie dwie równe części: wschodnią, rosyjskojęzyczną, oraz zachodnią, narodową ukraińską.

Decydujące o przyszłości Ukrainy były wybory prezydenckie w 2004 roku. W drugiej turze rywalizowało ze sobą dwóch Wiktorów: prozachodni Juszczenko i prorosyjski Janukowycz, mający poparcie Władimira Putina oraz ustępującego prezydenta Leonida Kuczmy. Kulminacyjnym momentem kampanii była prawie udana próba otrucia Juszczenki, któremu życie uratowali lekarze w Wiedniu. 24 listopada 2004 r. komisja wyborcza ogłosiła oficjalne wyniki wyborów, według których zwycięstwo odniósł Janukowicz. Wyniki zostały sfałszowane. Juszczenko, wspierany przez Julię Tymoszenko, wezwał do protestów przeciwko fałszerstwom wyborczym. Odzew społeczny był rozległy. W wielu ukraińskich miastach zbierały się tłumy żądające powtórzenia wyborów. Najliczniej protestowano w Kijowie, a głównym miejscem protestu był plac Niepodległości (Majdan). W serii kijowskich manifestacji uczestniczyło nawet po około 200 tys. osób. Naród ukraiński, jeszcze w znacznej mierze o radzieckiej mentalności, zaczął domagać się szacunku władzy. W ten sposób narodził się narodowy ruch obywatelski skierowany przeciwko dominacji Moskwy nad Kijowem oraz miejscowym oligarchom. Wydarzenia te zostały nazwane pomarańczową rewolucją – od pomarańczowego koloru flag, transparentów i banerów zwolenników Juszczenki. Ostatecznie Sąd Najwyższy zapowiedział anulowanie wyników i powtórzenie drugiej tury wyborów prezydenckich. 26 grudnia 2004 r. odbyła się powtórka wyborów – wygrał Juszczenko, uzyskując 52% głosów. 23 stycznia 2005 r. Wiktor Juszczenko został prezydentem Ukrainy, a Julia Tymoszenko premierem. Prezydent Juszczenko wybrał kurs polityczny na Zachód i gospodarkę rynkową, ale z realizacją tego projektu było znacznie trudniej... Rządy obozu „pomarańczowego” nie należały do udanych z

powodu korupcji i powiązań polityków z oligarchami. Ukraina traciła wizerunkowo na arenie międzynarodowej, osłabła jej pozycja i pogorszyły się relacje z Unią Europejską. W tej sytuacji rósł apetyt na władzę Janukowycza, który czekał na swój czas. W styczniu 2010 r. wystartował w wyborach prezydenckich i wygrał. Przegrała Tymoszenko i jej wizja Ukrainy. Janukowycz okazał się zręcznym politykiem, który umiejętnie lawirował między putinowską Rosją a Unią Europejską, próbując uzyskać jak najwięcej dla Ukrainy.

23 lutego 2014 r., kilka godzin po odsunięciu od władzy przez Radę Najwyższą Ukrainy prezydenta Wiktora Janukowycza, prezydent Rosji Władimir Putin zdecydował, że Półwysep Krymski powinien zostać przyłączony do Rosji. 17 marca 2014 r. nieuznawane przez Ukrainę władze Autonomicznej Republiki Krymu ogłosiły Krym niepodległym państwem oraz zwróciły się

do Rosji o przyjęcie w jej skład. Tego samego dnia prezydent Rosji Putin podpisał dekret o uznaniu Krymu za suwerenne i niepodległe państwo. 18 marca 2014 r. została podpisana umowa o włączeniu Republiki Krymu jako nowego podmiotu do Federacji Rosyjskiej. Deklaracja niepodległości Krymu i wynikające z niej akty nie zostały uznane przez władze Ukrainy oraz większość społeczności międzynarodowej.

W czwartek 24 lutego 2022 r. o świcie Rosja rozpoczęła zbrojną agresję na niepodległą Ukrainę. Na początku kwietnia łączna liczba uchodźców z Ukrainy wynosiła ponad 3 miliony osób, z czego do Polski przybyło około 2,5 miliona. Liczba ta wciąż rośnie.

Konsultacja z Panem Profesorem Kamilem Domaradzkiem

Ukraina wczoraj i dziś

Basia Kryczka

Sytuacja ludności

Ze względu na wojnę rosyjsko-ukraińską duża część populacji Ukraińców wyemigrowała do innych krajów. Szacuje się, że ponad 3 mln osób opuściło Ukrainę, a główne destynacje to Polska, Rumunia, Mołdawia oraz Węgry. Oczywiście istotną rolę w podjęciu decyzji o wyjechaniu z ojczyzny stanowi obecna sytuacja państwa, ucieczka przed wojną oraz tragiczny stan gospodarki i infrastruktury. Sytuacja na Ukrainie, jak wiadomo, ciągle się pogarsza.

Kryzys wewnętrzny

Przede wszystkim w ciągu pierwszych dni inwazji rosyjskiej, wszystkie większe porty lotnicze zostały zniszczone, ograniczając tym samym możliwość podróżowania. Szacowane koszty odbudowy nie są znane, ale można się spodziewać wielomiliardowej kwoty. Oprócz tego trzeba wziąć pod uwagę drogi, które zostały zniszczone. Przez to transport, a w konsekwencji i handel, został zahamowany. Szacuje się, że łączna wartość wszystkich strat poniesionych przez Ukrainę wynosi ponad 120 mld \$ (*1 - stan na 14 III). Zaledwie dwie zmiany - zniszczenie portów lotniczych i niektórych dróg - mają zasadniczy wpływ na gospodarkę Ukrainy. Niestety, jeszcze inna istotna dla gospodarki ukraińskiej dziedzina ucierpiała - rolnictwo.

Ze względu na zniszczenie łańcucha dostaw żywności, większość rolników zamienia swoje gospodarstwa w małe ubojnie, mleczarnie i młyny, aby wyżywić rodaków. W ten sposób wiele firm, w tym zagranicznych (np. produkująca serki President), nie otrzymują potrzebnych ilości produktów rolnych wymaganych do wytworzenia półproduktów żywnościowych. W związku z tym skutki zapaści ukraińskiej gospodarki, ze względu na znaczny

eksport produktów rolnych za granicę, dotkną również inne kraje.

Wpływ na gospodarkę światową

Warto zauważyć, że Ukraina jest jednym z czołowych producentów zbóż na świecie, a łącznie z Rosją odpowiadała za 1/3 światowego ich wytwarzania (w grafice poniżej podane są szacowania na 2022 rok przed wojną z Rosją). Na 2022 rok było przewidywane, że stanie się trzecim największym eksporterem pszenicy na świecie, drugim pod względem jęczmienia, trzecim pod względem rzepaku oraz pierwszym w ilości eksportowanego oleju słonecznikowego (*4). Niestety, te przewidywania już się nie spełnią, ponieważ ze względu na wojnę, ilość produktów rolnych eksportowanych z Ukrainy drastycznie spadła. Szczególnie na tym ucierpią kraje importujące ukraińskie zboża w dużych ilościach - Tunezja (-15.2% importowanej pszenicy), Egipt (-17.5%), Etiopia (-9.5%) oraz Kenia (-7.9%) (*3) i inne kraje północnej Afryki, gdzie w paru przypadkach ceny żywności i tak już wzrosły ze względu na tegoroczną suszę. Trafnym przykładem jest Maroko, które dotyka największa susza od trzydziestu lat (*2). Podsumowując przewiduje się wzrosty cen produktów spożywczych na świecie, w tym Polsce.

Atom

Oczywistym jest, że wojna rosyjsko-ukraińska skutecznie zahamowała rozwój energetyki jądrowej w Europie wschodniej. Zagrożenie militarne skierowane przeciw infrastrukturze energetycznej, w tym jądrowej, jest szczególnie groźne. Widać to było w Zaporozżu, gdy na początku marca z powodu rosyjskiego ostrzału raketowego na terenie największej elektrowni atomowej w Europie, wybuchł pożar w bliskiej odległości od sześciu reaktorów jądrowych.

Jeżeli rakietą naruszyłaby którykolwiek z systemów reaktora zamiast pobliskiego budynku, moglibyśmy mieć drugi Czarnobyl, ale na większą skalę (*5).

Przyszłość

Trudno powiedzieć dokładnie, jak obecne wydarzenia wpłyną na przyszłość Ukrainy oraz co czeka kraje ościennie. Nie wiadomo, jak potoczą się losy obywateli Ukrainy, którzy już wyemigrowali z powodu wojennej zawieruchy, ale my, jako kraj sąsiadujący z Ukrainą, każdego dnia możemy im pomagać.

Po źródła można zgłosić się do Redakcji

